

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Uw wil geschiede

(1)

En toen hij niet te overreden was, hielden wij ons stil en zeiden: de wil des Heren geschiede.
Hand. 21:14

Caesarea is de laatste pleisterplaats op Paulus' reis naar Jeruzalem. Die reis is begonnen in Efeze. In Hand. 19:21 lezen we: en toen dit alles voorbij was, nam Paulus zich voor door Macedonië en Achaje naar Jeruzalem te reizen, en hij zeide: als ik daar geweest ben, moet ik ook Rome zien. Van de uitvoering van dat voornemen lezen we in Hand. 20 en 21.

Tijdens zijn verblijf in Macedonië schreef Paulus zijn brief aan de Romeinen, waarin hij over zijn verdere plannen spreekt en ook de voorbede van de gemeente vraagt, Rom. 15:30: ik vermaan u bij onze Here Jezus Christus en bij de liefde des Geestes, om samen met mij te worstelen in den gebede voor mij tot God, opdat ik behoed worde voor de weerspanningen in Judea...

De reis naar Jeruzalem is voor Paulus niet zonder gevaar. We kunnen ons voorstellen, dat tegen geen van de apostelen de haat van de Joden zo groot is geweest als tegen Paulus — de man, die vroeger met hen mee streed tegen de Naam van Jezus, daarin ijverig was als geen ander, en die nu vurigste prediker is van het evangelie.

Op de reis naar Jeruzalem openbaart de Here aan Paulus, wat hem wacht. Tot de oudsten van Efeze, die Paulus naar Milete heeft ontboden, zegt hij (20:22-24): En zie, nu reis ik, gebonden door de Geest, naar Jeruzalem, niet wetende, wat mij daar overkomen zal, behalve dat de Heilige Geest mij van stad tot stad betuigt en zegt, dat mij boeien en verdrukkingen te wachten staan. Maar ik tel mijn leven niet en acht het niet kostbaar voor mijzelf, als ik slechts mijn loopbaan mag ten einde brengen en de bediening, die ik van de Here Jezus ontvangen heb om het evangelie der genade Gods te betuigen.

Het zou voor Paulus vrij eenvoudig zijn geweest, een ander naar Jeruzalem te zenden met de gaven van de kerken uit Macedonië en Achaje. Hij kon de boeien en de verdrukking wel ontlopen. De verleiding daartoe zal wel groot geweest zijn. De apostel kende de gemeenten, hij wist, hoezeer ze zijn hulp nodig hadden. Hij had nog zoveel plannen. Zou het dan niet veel beter zijn, niet alleen voor hemzelf, maar vooral voor de kerken en voor de verkondiging van het evangelie, als hij van zijn voornemen om naar Jeruzalem te gaan, afzag? Maar Paulus kan er niet van afzien. Hij reist, gebonden door de Geest.

Door diezelfde Geest, die hem van stad tot stad betuigt, dat boeien en verdrukking hem wachten. Hij kan niet anders.

Het blijkt uit 20:24, dat Paulus deze reis, en ook het hem voorzegde einde van de reis, ziet in het raam van zijn dienst: als ik slechts mijn loopbaan mag ten einde brengen... Bij die loopbaan behoren boeien en verdrukking. En dan telt Paulus zijn leven niet, hij acht het niet kostbaar voor zichzelf.

Op deze reis gebeurt wat de Here tot Ananias, de discipel uit Damascus, over Paulus had gezegd (9:15-16): Ga, want deze is Mij een uitverkoren werktuig om Mijn Naam te brengen voor heidenen en koningen en de kinderen Israëls; want Ik zal hem tonen, hoeveel hij lijden moet terwille van Mijn Naam.

De dienstknecht zal gaan in het spoor van zijn Heer.

Het is genoeg voor de discipel te worden als zijn meetster, en voor de slaaf als zijn heer (Matth. 10:25).

Denk niet, dat dit die discipel gemakkelijk valt. In Caesarea heeft de profeet Agabus in een symbolische handeling de gevangenschap van de apostel voorgesteld: hij bond zich handen en voeten met de gordel van Paulus. Toen hebben zowel Paulus' reisgenoten als de broeders van Caesarea hem gesmeekt, niet naar Jeruzalem te gaan. Paulus' antwoord was: wat doet gij, dat gij weent en mijn hart week maakt? Want ik voor mij ben bereid, niet alleen gebonden te worden, maar ook te sterven te Jeruzalem voor de Naam van de Here Jezus. De smeekbeden en tranen van de broeders lieten Paulus niet onberoerd. Maar hij kon niet anders en hij wilde niet anders. Hij was op reis, gebonden door de Geest. Hij onderging dit niet als een onontwijkbaar lot, maar nam die last op zich, als een deel van zijn loopbaan in de bediening van het evangelie. Daarom is hij niet te overreden. Niet, omdat hij het martelaarschap zoekt, getuige zijn vermaning aan de gemeente te Rome om voor hem te bidden. Maar omdat dit de weg is, die de Here hem wijst. De weg achter Christus, zijn Meester. Zijn ziel is in hem als een kind gespeend, en heeft zich met Gods wil vereend (Ps, 131 berijmd). Zo heeft Paulus voor zichzelf leren bidden: niet mijn wil geschiede, maar Uw wil.

Deze zelfverloochening leert Christus Zijn dienstknechten. Paulus heeft die geleerd in het gebed. Ook eerder, toen hij bad of de

Here de doorn uit zijn vlees wilde wegemen, de engel des satans, die hem met vuisten sloeg. Driemaal heeft hij toen de Here gebeden. Maar de Here sprak tot hem: mijn genade is u genoeg, want de kracht openbaart zich eerst ten volle in zwakheid (2 Cor. 12:7-9). Ook toen heeft Paulus leren zien, dat hij zó zijn dienst moest vervullen: opdat ik mij niet te zeer zou verheffen, is mij een doorn in het vlees gegeven. Ook toen heeft Paulus zich met de wil van God verenigd. Dat is meer dan: hij heeft zich er bij neergelegd.

Hij heeft de last gedragen.

Zo wil hij ook de last dragen van boeien en verdrukking, van overgeleverd te worden aan de heidenen. En zo is hij geworden het werktuig van de Here Jezus Christus om Zijn Naam te brengen voor heidenen en koningen en de kinderen Israëls. En de vrucht is geweest (Fil. 1:12-14): Ik wil, dat gij weet, broeders, dat hetgeen mij wedervaren is, veeleer tot bevordering van de evangelieprediking heeft gestrekt. Daardoor toch is aan het gehele hof en aan al de overigen duidelijk geworden, dat ik in gevangenschap ben om Christus' wil, en het merendeel der broeders in de Here heeft door mijn gevangenschap vertrouwen gekregen om met des te meer moed onbevreesd het woord Gods te spreken.

Dat wist Paulus ook niet van te voren. Hij wist alleen: dit is nu mijn dienst: boeien en verdrukking staan mij te wachten. Hij draagt daarin de smaad van Christus. En hij doet dat gewillig. Hij kan dat, in de wetenschap dat het lijden van deze tegenwoordige tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid, die daarna komt. Want wie deel heeft aan het lijden van Christus, zal zich met vreugde mogen verblijden bij de openbaring van Zijn heerlijkheid (1 Petr. 4:12).

De kracht daartoe, voor Paulus en voor allen, die de smaad van Christus dragen, is in Hem, die ons een voorbeeld heeft nagelaten; die in Gethsemané gebeden heeft: Uw wil geschiede, niet de Mijne.

Van Hem zegt Hebr. 5:7-9: Tijdens Zijn dagen in het vlees heeft Hij gebeden en smekingen onder sterk geroep en tranen geofferd aan Hem, die Hem uit de dood kon redden, en Hij is verhoord uit Zijn angst, en zo heeft Hij, hoewel Hij de Zoon was, de gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen Hij heeft geleden, en toen Hij het einde had bereikt, is Hij voor allen, die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwig heil geworden...

G. van Atten - Zwijndrecht

G. Visee - Kampen

KERKELIJK *Leven*

Nog eens: 'De theologie van de abortus'

Op hetgeen ik onder bovenstaand opschrift schreef in het nummer van 5 juni kwamen twee reacties binnen met verzoek om plaatsing. Daar beide stukken naar inhoud en vorm opvallende overeenkomst vertonen besloot de redactie slechts aan een van de twee plaats te geven, en wel aan hetgeen hier volgt:

Naar aanleiding van het artikel van ds. G. Visee in Opbouw van 5 juni wacht ik met spanning op de komende nummers. Want daarin zal zeker een artikel staan met de volgende inhoud:

Theologie van de oorlogvoering de wettelijke regeling van de dienstplicht wordt door geen van de christelijke partijen in hun program aangevallen. Onder de voorstanders van het gaan onder de wapenen en het verdedigen van eigen recht en grondgebied ten koste van het leven van anderen, tellen zich ook veel christenen. En theologen onder hen hebben door de eeuwen heen zich gehaast hiervoor een theologie te ontwerpen. Dat wil zeggen: een theologische drogreden op te zetten „dat het moet”.

Het is goed eens te vernemen hoe deskundigen van het polemologisch instituut de structuur van de totale oorlog omschrijven.

a) de totale oorlog is niet een biologisch maar een cultureel verschijnsel.

b) het onderscheid defensief-offensief is niet relevant omdat ze het karakter van de oorlog niet wijzigt.

c) doelstelling is algehele capitulatie of vernietiging van de vijand.

Tot zover de wetenschapsmensen. Maar de Heilige Schrift zegt het ook zelf:

Gij zult niet doodslaan. (Deut. 5 : 17)

En Jezus zegt zelf:

Gij hebt gehoord dat er gezegd is: Oog om oog en tand om tand. Maar Ik zeg u, de boze niet te weerstaan doch wie u een slag geeft op de rechterwang, keert hem ook de ander toe (Matth. 5 : 38-40).

En in dezelfde rede:

Gij hebt gehoord dat er gezegd is: Gij zult uw naasten liefhebben en uw vijanden zult gij haten. Maar Ik zeg u: hebt uw vijanden lief, en bidt voor wie u vervolgen, opdat gij kinderen moogt zijn van uw Vader, die in de hemelen is. Matth. 5 : 43, 44).

Een dergelijk artikel heb ik in Opbouw tot heden niet gelezen. En het ligt ook niet in de lijn der verwachting dat dit zal gebeuren.

Wat is er mis?

Er zullen weinig christenen zijn die de abortus als een geschenk van God zien om het kindertal te beperken, zoals er weinig zullen zijn die de doodslag rechtvaardigen. Wanneer we zien dat eenzelfde overtuiging: dat het leven niet van ons is (Luk. 12 : 15) en dat wij er daarom niet met onze handen aan mogen komen om dit uiteen te rukken, tot een zo verschillende houding ten opzichte van deze problemen brengt, dan is er iets mis.

In hun algemeenheid zijn deze beweringen juist. Maar daar is dan ook alles mee gezegd. Dat is in feite: niets. Want zoals de oorlog door veel theologen als een uitzonderlijke situatie wordt verklaard, waarin daden geoorloofd zijn die in vreedstijd afgekeurd worden, zullen uitzonderingssituaties bij abortus provocatus even goed kunnen voorkomen.

Een voorbeeld: een meisje van zestien jaar wordt aangerand en raakt zwanger: een borduurwerk van God in deze meisjesschoot (want moederschoot kunnen we het moeilijk noemen)?

De zaak

Het gaat mij *niet* om het vraagstuk van de abortus provocatus. Ook niet om dat van oorlog en vrede.

Deze problemen verdienen een bredere en diepgaander bespreking en van meer terzake kundigen. Het gaat mij om de manier van redeneren. Het is de manier waarop aan het eind van veel preken de levende Heer als een dooddoener wordt gebruikt. De manier waarop de gemeentelieden niet getroost maar gerustgesteld worden. Het is deze symplificering en veralgemenisering die een bepaald rustig gevoel geeft: Christus het antwoord op alle vragen!

Pantoffels of sandalen

Leven met onzekerheden wordt in onze kerken moeilijk aanvaard: het wordt als een tekort aan geloof beschouwd. Zo worden oplossingen gecreëerd die als geloofsoplossingen moeten gelden maar in wezen daar weinig mee te maken hebben. Het is voor een christen noodzakelijk zich af te vragen in hoeverre zijn positiekeuze inzake bepaalde (geloofs)problemen bepaald wordt door zelfbescherming of door collectief gedrag.

Zelfbescherming omdat twijfel of een niet-weten ons een grote zekerheid kan ontnemen, een zekerheid die we Christus noemen, maar in feite een zeker-zijn van onszelf betekent. Dit komt bijvoorbeeld uit in de vaak makkelijke manier waarop wij God om vergeving van onze zonden vragen. Als wij iets misdaan hebben wat wij onszelf niet kunnen vergeven wordt het ongelooflijk moeilijk te geloven dat God dit wel kan.

En ook het collectief gedrag, het beantwoorden van problemen met kant-en-klaar antwoorden, door de ouden overgeleverd of door de omgeving voorgeleefd is voor de christen een grote verleiding. Omdat zo te leven weinig moeite kost en omdat op deze manier een conflict met de omgeving wordt vermeden.

Ik weet niet in hoeverre deze factoren ook bij het schrijven van bovengenoemd artikel hebben meegeïmponeerd. Wel weet ik dat het mede deze factoren zijn die veroorzaken dat er zo weinig profetisch geluid in onze kerken klinkt. En dat was het, wat ik ook in dit artikel nergens kon vinden.

M. B. van 't Veer,
Amsterdam.

Ter toelichting zij het volgende opgemerkt:

1. De opzet van ons artikel was allerm minst een kant-en-klaar antwoord te geven op de vraag of het plegen van abortus mag? De bedoeling was geen ander dan deze: tegenover de gemakkelijkerheid, waarmee sommige theologen de vraag bevestigend

beantwoorden en dat nog al ongenueanceerd en onder bewering dat het begin van het nieuwe leven nog geen menselijk leven is, eens de stem te laten horen van een niet-theoloog, die door studie en praktijk boven op de kwestie zit.

- Tegenover die 'theologie van de abortus' (de titel was ironisch bedoeld tegenover de almaar insprekende theologen!) heb ik géén andere 'theologie van de abortus' gesteld: „het mag nooit”, doch ik attendeerde op twee dingen, waarover we het als christenen toch eens konden zijn vóór wij aan de kwestie beginnen:
 - dat we terstond na een conceptie en dus bij het begin reeds van een zwangerschap te doen hebben met menselijk leven;
 - dat toch zeker bij de behandeling van deze vragen de door mij geciteerde bijbelwoorden (en vele dergelijke) vooraf aan de orde zullen moeten komen;

3. En tenslotte: De inzender noemt het geval dat een meisje van zestien jaar wordt aangerand en zwanger wordt, en stelt dan de vraag: „Een borduurwerk van God in deze meisjesschoot?”

De vraag suggereert dat zij ontkennend moet worden beantwoord.

Mijn antwoord is een uit de pastorale praktijk. Een man, buitenechtelijk geboren, vertelde mij eens dat hij het leven dankte aan overweldiging van zijn beschonken moeder. Hij klaagde niet dat hij „in het leven geschopt” was, maar troostte zich met de Schrift. O.a. met de door mij geciteerde woorden uit Psalm 139; met Ps. 27 „Al hebben mijn vader en moeder mij verlaten, toch neemt mij de HERE aan”, en soortgelijke uitspraken der Schrift.

Màg dat nog?

Geloven en belijden dat bij elke afwezigheid van menselijke liefde aan het begin van ons leven Gods liefde er is? En hebben we met deze waarheid der Schrift niet te rekenen bij het onderhavige vraagstuk? We mogen wel oppassen ons, juist bij deze diepingrijpende vragen de troost en het licht en de wijsheid der Schriften te laten ontnemen!

Hulp Gedupeerde Ambtsdragers (H.G.A.)

Het is lang geleden dat de Stichting „Hulp Gedupeerde Ambtsdragers” iets van zich liet horen.

Het was ook niet noodzakelijk.

Het H.G.A. steunt predikanten en kerken, die door de „zuivering”, ingezet op de Synode van Amersfoort en voortgezet door de Synode van Hoogeveen, in geldelijke moeilijkheden kwamen.

Ook dit behoort tot de „trieste balans”.

De Stichting H.G.A. laat nu op deze manier weer van zich horen, omdat de bodem van de „hulpkist” te zien is.

Met elkaar zijn wij, dunkt ons, in staat om de kist weer te vullen. Zo dat het mogelijk is weer lang niets van ons te laten horen.

Laat ons het verdriet, dat in vele harten en huizen woont, lenigen, door de geldelijke gevolgen SAMEN te dragen.

Uw gaven (Fil. 1 : 9) worden graag ontvangen op postrekening 2900 van de Amro-Bank (Nobelstraat) te Utrecht, met als bijschrift: t.g.v. Stichting H.G.A.

Namens de Stichting,
J. Maris, notaris te Molenaarsgraaf.

Vater Mueller

Aan de ingang van het Hessisch-Nassause stadje waren de mensen van de garage vriendelijk en behulpzaam. Op onze vraag: of de naam Usener daar nog bekend was, weifelde men, maar we werden prompt naar Vater Müller verwezen: recht doorrijden, parkeren links van de telefooncel en dan rechts van genoemde cel een hoge stoep opklimmen. Het kon niet beter uitkomen, want Vater Müller wist alles van de stadsgeschiedenis af. Nu ja, alles? De duitse Usener, die wij mede tot onze voorouders mogen rekenen, is al 270 jaar geleden uit dat stadje naar Nederland vertrokken; mogelijk dus dat zelfs Vater Müller hem niet heeft gekend. Maar wie weet.

Boven aan de hoge stoep van het 17de eeuwse huis klopten wij op een dubbele deur. Een forse oude baas kwam naar buiten en sprak ons aan, of wij er jaarlijks kwamen. Jazeker, de naam Usener was hem wel bekend, maar zijn vrouw wist dat beter dan hij. Vrouwen weten het altijd beter. Ze werd er bij gehaald. Haar blozend gezicht, net een belegen bellefleur, was een en al lach: ze had toch zeker levenslang naast de laatste Usener gewoond? Laat es kijken: dat was de weduwe Abendroth geboren Usener geweest, en die was in 1925 kinderloos overleden, vlak voordat Frau Müller met haar man in de echt werd verbonden. Vater Müller zou ons het huis wel wijzen, waar de Useners hadden gewoond: vlak tegenover de lutherse kerk.

—o—

Samen met Vater Müller gingen wij op stap. Eerst naar het gemeentehuis. We beklommen uitgesleten trappen, dreunden door holle ruimten, zochten naar voetsporen van de schepen Usener, werden stil in de voorhof van de burgemeesterskamer (dat wordt daar delicaat aangeduid, zo van: stilte in deze heilige ruimte en niet verder gaan voor u geroepen wordt) en wachtten tot een klerk klaar was met zijn dagelijkse litanie op een antieke schrijfmachine. — Was wünschen Sie? Vater Müller vertelde dat deze mensen uit „Holland” kwamen en belang stelden in de geschiedenis van de stad. We werden gemonsterd, gewogen en de aankoop van een boekje over de stedelijke geschiedenis waardig gekeurd. Daarmee gewapend trokken we met Vater Müller het stedeke rond, waar diverse geslachten uit onze familie hebben gewoond.

Het oude deel was voor 1700 gebouwd en scheen de historie onveranderd te hebben bewaard. Het nieuwe deel dateert van het Wirtschaftswunder, dat zijn de laatste 20 jaren; een volk moet een oorlog verloren hebben om zo rijk te worden, dat men ver van zijn bloeiende zaak ergens in een verloren bergstadje kan gaan wonen, in de schaduw van een slotruïne van de graven von Solms... ergens waar de grond historie ademt; en bomen, bloemen en planten over vroeger vertellen.

Toen wij het gemeentehuis, de kerk en het Usener-huis hadden gefotografeerd, beklommen wij de rots, waarop de burcht-Solms had gestaan. Die geeft een machtig uitzicht over het oude stadje, het vroegere kerkhof, de drie hunebedden (nog van voor de tijd der Useners) en de verdere omgeving: kastelen van Dietz, Hohen-Solms, Dillenburg en andere uit onze eigen geschiedenis bekende namen. Vater Müller, een van de oudste ingeborenen van het stadje, hielp ons plezierig om de voor ons zo waardevolle historie en de schone omgeving in te drinken.

—o—

Hij was rentenier, vertelde de oude baas, en had daarom alle tijd. En zoals alle berg-

bewoners klom hij langzaam en zeker: zeven grote passen en dan een pauze. Net als bij de optocht van Salomo. Alleen niet voor het offeren van een stier — maar voor het uitwisselen van levenswijsheden. En levenswijsheid bezat deze natuurmens in benijdenswaardige mate.

Hebt u kinderen? vroeg hij. Gods kapitaal, dat u straks verantwoorden moet. — Ziet u die bloemen? Ze hebben hier al eeuwen op de hellingen gebloeid, zijn altijd ondergegaan en altijd teruggekomen. — „Es grünen die Tannen, es wachset das Erz — Gott schenke uns allen ein fröhliches Herz”, dichte Vater Müller, bij wie ernst en grapjes op de zelfde tong lagen. Misschien citeerde hij Schiller — ook die was zo. — Vindt u klimmen moeilijk? Eulenspiegel was blij als hij moest klimmen, want dan volgde altijd een afdaling, zei hij. — Jazeker, hij had ook kinderen gehad: der tien. Een zoon verloren aan het oostfront, een andere invalide thuis gekregen; in zijn naaste familie negen grote kerels verloren aan de Krieg. — Geen zoon bij de SS gehad? — Goddank nee, zijn kinderen waren goed opgevoed. Die hadden geweten dat God geen oorlog wil. Die lieten zich liever doodschieten dan dat ze zelf mensen vermoorden. — Of er ook mensen in zijn stadje lid van de Partei geweest waren? — Och ja, verraders had je altijd en overal; in Nederland soms niet? Ze hadden Vater Müller ook enkele malen geprobeerd te arresteren — door de Gestapo nog wel! — Waarom, toch niet staatsgevaarlijk geweest? — Nee, maar hij was lid van een verboden secte; een soort pinkstergemeente, naar wij begrepen. Herhaaldelijk was hij ondergedoken om het concentratiekamp te ontlopen.

—o—

En eenmaal op dit niveau ging hij verder. Of wij wel zagen, dat wij aan het eind der dagen leefden? En of wij Christus ook spoedig op de wolken verwachtten? En of wij daar dagelijks rekening mee hielden, dat Hij spoedig zou komen om ons geloof en onze werken te prüfen? — Jazeker, dat deden wij. — Schön! En dat de mensen leefden als in de tijd van Noach, en dat alleen „alles Vergänglichliche” aandacht kreeg, en dat er maar weinig getrouwen overbleven die het geloof behielden.

Ja, dat waren we goed eens. Maar dat bellette ons niet om gelukkig te zijn met wat we van de Heer kregen. — „Jeder ist seines Glückes Schmied”, filosofeerde Vater Müller. — Daar kon je alle kanten mee uit, en wat hij daarmee bedoelde? — Dat wij van ons leven mogen maken wat er van te maken is — maar dat we ons intussen een schat in de hemelen opsparen. — En dat waren we weer goed eens met elkaar. — „Leef zoals je zou wensen geleefd te hebben wanneer je sterft”, sprak onze filosoof.

Hoe komt een boer aan die wijsheid? vroegen wij. — Een boer krijgt hersens mee als ieder ander. Hij leest eens wat, hij denkt eens wat, hij hoort eens wat; en houdt daar veel tijd voor over. Zijn kinderen niet — die hadden gestudeerd (een zoon was econoom); die hadden wel veel kennis verzameld, maar weinig wijsheid opgedaan. Een mens kan niet alles hebben. Toch zuchtte hij over de jeugd van tegenwoordig.

—o—

Ergens boven op de berg ligt een Weinstube, een kroegje met Fremdenzimmer. Daar mochten we met Vater Müller een Weisswein drinken en zo de verse vriendschap beklanken. Na het eerste glas kwam de dichtader open; hij ging citeren uit zijn onuitgegeven schrift met eigen gedichten:

Es weht der Wind, es fallen die Blätter,
die Erde wechselt ihr Kleid:
so wirst auch Du dich verenden...
Wenn des Lebens Mai
und die Jugend vorbei
kommt der Herbst und der Winter heran,
und alles verwelkt....

Een applaus voor deze boerenfilosoof, die doet alsof wij hem al 270 jaar kennen — omdat onze voorvader in 1700 schepen in zijn stadje en ouderling in zijn kerkje was. — Het leven is kort, zegt hij; wat is 70 jaar, 80 jaar? De eeuwen lossen de eeuwen af, de duizenden jaren gaan voorbij... wat is dan een mensenleeftijd? Als wij hier over honderd jaar zouden terug komen (maar waarschijnlijk heeft de Heiland voordien de aarde al vernieuwd) zouden wij de zaken hier wel weer terugvinden. Zoals u na 270 jaar hetzelfde kerkje aantreft, en dezelfde huizen, die uw voorouders hebben gekend. Hij schiet in de lach bij de gedachte: hier over honderd of over tweehonderdveertig jaar terug te komen! Dat doet hem denken aan het dienstmeisje, dat door zijn vrouw met een vrije avond naar de opera was gestuurd. Een uur later was ze al terug. Ze had genoten, zei het kind, maar de eerste acte was uit en de volgende speelde pas twee jaar later. Hebt u het?

Hoe komt het, vragen wij wanneer de fles leeg is, dat wij elkaar al zo lang schijnen te kennen? — Ook daar heeft Vater Müller zijn antwoord op: er zijn onder de mensen twee stromen, zegt hij, een witte stroom, die door de Geest wordt geleid — en een zwarte stroom, mensen die de Geest niet kennen. Een soort zoekt soort; Gleich und Gleich gesellt sich gerne. De mensen van de witte stroom voelen elkaar aan zonder elkaars voornaam te kennen en zonder naar rang of positie te vragen. Hij orakelt rustig verder, zeker van zijn zaak. De jaren hebben lijnen in zijn gezicht en wijsheid in zijn hart gebracht. De jeugd zou goed doen, zegt hij, wanneer die zich niet zo afsloot van ons; niet dat wij het altijd goed hebben gedaan — maar ze zou uit onze domheden voordeel moeten trekken!

—o—

Een laatste gesprek met zijn vrouw bevestigt onze indruk van dit Hessische boerenvolk. Vriendelijk, hulpvaardig, geestig, vol zelfspot, diepernstig en ondernemend. Dit is het volk, dat in de middeleeuwen in grote boerenwagens zijn aardewerk en textiel naar ons land bracht om te verhandelen. Langs de oude hessenwegen. Dwars door onze tuin loopt zo'n oud hessenspoor: wel tien of twaalf diepe voren, in later eeuwen nooit meer geheel uitgewist. Er is al vroeg uitwisseling geweest tussen dat volk en het onze — en waarlijk niet alleen op vorstelijk niveau.

Maar dan ligt daar opeens nóg een winstpunt voor het grijpen! De aard van onze eigen grootmoeder, Dirkje Usener, is ons wat duidelijker geworden. Die lieve vrouw leek op dat belegen bellefleurkje, dat Frau Müller heet; als twee waterdruppels op elkander. Wanneer grootmoeder Usener, na het middagmaal, een uiltje ging knappen, placht ze tussen de schuifdeuren nog even haar vriendelijk gezichtje te vertonen en vol zelfspot te zeggen:

„de luiheid moet bedelen, veracht
van elkeen,
een kommerloos leven schenkt de
arbeid alleen”,
en wat daar verder volgt. Of ook:
„Een vrolijk hart en blij gemoed
maken pillen en poeders zoet;
maar als de geest is neergebogen
dan zal het merg in het gebeente
verdrogen”.

En Vater Müller, door ons om 't zeerst bedankt en geprezen, wuift ons weg met: „hast Du etwas Gutes gethan — vergiss es und tue etwas Besseres!”

Vierhouten - D. W. L. Milo

„Postuum eerherstel”

I

Het is uiteraard al onze lezers bekend dat ook de thans zittende synode van de Gereformeerde Kerken zich heeft bezig gehouden met het drama dat zich daarin tijdens de tweede wereldoorlog heeft afgespeeld.

Er kwam daarop nl. een voorstel aan de orde om de „leeruitspraken” van 1942 met de „vervangingsformule” van 1946 zonder meer in te trekken, de daarmee samenhangende tuchthandelingen vervallen te verklaren en zo prof. Greijdanus en prof. K. Schilder „postuum eerherstel” te geven.

Er is over dit voorstel reeds een gehele dag gediscussieerd. En er was daarvoor enorme belangstelling. Van de Kamper hoogleraren waren er liefst zes — Polman, Ridderbos, Van der Woude, Plomp, Rothuizen en Jonker — naar Lunteren getogen. En uit „Amsterdam” verschenen Berkouwer en Nauta. Niet minder dan 28 sprekers vroegen over het voorstel het woord. De discussie werd vaak op zeer emotionele wijze gevoerd. De beslissing erover zal later vallen.

Ik wil over deze nieuwe — de hoeveelste? — behandeling van de synodale daden uit de veertiger jaren — speciaal ter voorlichting van de jongere generatie — enkele opmerkingen maken.

Het gaat hierbij immers om een zaak die speciaal ons „vrijgemaakten” direct en op indringende wijze aangaat.

☆☆☆

Het eerste wat ik zou willen zeggen is dat ik dit artikel met schroom, ja met schaamte schrijf.

Ieder weet dat ik mij steeds en scherp gekeerd heb tegen wat de synoden uit de jaren veertig aandurfd. Er is in onze kring misschien wel niemand die er zoveel over heeft geschreven als ondergetekende. Eerst in „Rondom „1905””, toen in „In den chaos”, daarna in „Om de Unica Catholica” vervolgens in „Eén herder... één kudde” en ten slotte in „Nog eens: een appèl”. Ik deed het steeds met de bedoeling en in de hoop dat de ogen van onze „synodale” broeders zouden opengaan voor de onkerkelijke handelingen waaraan hun synoden in de jaren veertig zich te buiten gingen.

Maar nu heb ik gearzeld om de pen op te nemen. Want wat in de laatste jaren in onze kerken en door onze synoden is aangedurfd is veel erger dan wij in de jaren veertig beleefden. Dat is reeds het geval als men de besluiten van de laatst gehouden synoden naar hun zakelijke betekenis taxeert. Maar de zaak wordt nog veel ernstiger als men zich realiseert dat, terwijl onze synoden in wezen hetzelfde deden als wat die van 1939-1945 presteerden zij zich tegelijk voor God en mensen beklagden over wat haar voorgangers uitspookten en zij de „synodale” broeders nota bene tot bekering van deze ook door hen zelf bedreven zonden oproepen!

Is het geen dodelijk ernstige zaak als men broeders oproept tot bekering van een zonde terwijl men diezelfde zonde in nog erger mate zelf bedrijft en handhaaft? Geldt dan niet het woord van de Heiland dat men wel de mond vol heeft over de splinter in het oog van de broeder terwijl men van de balk in eigen oog niets merkt?

Wanneer men van vrijgemaakte zijde nu toch gaat schrijven over wat op 28 april jl. in Lunteren voorviel dient men dat daarom met grote bescheidenheid te doen.

☆☆☆

Ik wil in de eerste plaats de feiten memoreren.

Er is natuurlijk over en naar aanleiding van de synodale handelingen van voor 25

jaar enorm veel gezegd en gedaan door kerkliden en kerkelijke vergaderingen.

En er is door deze ook heel veel verkeerd en zondigs gedaan — aan beide zijden.

Maar waar het steeds om ging en ook nu om moet gaan — dat zijn de **synodale beslissingen**. En dan om de **feiten** daaromtrent. Niet om **beschouwingen** daarover.

In de dertiger jaren ontstonden in de Geref. Kerken veel — soms felle — discussies over allerlei theologische vraagstukken.

Om daar een eind aan te maken besloot de generale synode van 1936 een aantal deputaten te benoemen om de kwesties waarover het toen ging te onderzoeken. Deze deputaten — ik ga aan allerlei wat in verband met hun arbeid gebeurd is voorbij — brachten op de volgende synode, die van 1939/42, rapport uit. En naar aanleiding daarvan stelde deze synode een aantal „leeruitspraken” op.

De overgrote massa daarvan is vergeten. Ze hebben nooit gefunctioneerd. Alle tijd en energie aan de opstelling daaraan besteed is volstrekt nutteloos geweest.

Eén leeruitspraak trok evenwel al heel gauw alle aandacht. Want zij betrof een zaak die reeds jarenlang diep in het kerkelijke leven had ingegrepen.

En zij is het geweest die de oorzaak is geworden van de grote, verschrikkelijke en katastrofale kerkelijke strijd welke tot een scheur in Christus' kerk leidde.

Ik zal die uitspraak citeren. Dat ze ingewikkeld is is niet mijn schuld.

De synode verklaarde:

„dat de Here in de belofte des verbonds ongetwijfeld toezegt de God niet alleen van de gelovigen, maar ook van hun zaad te zijn (Gen. 17 : 7); doch in zijn Woord ons niet minder openbaart, dat zij niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn (Rom. 9 : 6);

dat daarom overeenkomstig hetgeen de synode van Utrecht 1905 (Acta art. 158) uitgesproken heeft — „het zaad des verbonds te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, tot dat bij het opwassen uit hun wandel of leer het tegendeel blijkt”;

al heeft de synode daaraan ook terecht toegevoegd: dat dit „geenszins zeggen wil, dat daarom elk kind waarlijk wedergeboren zou zijn.”

☆☆☆

Aanvankelijk veroorzaakte deze leeruitspraak voldoening.

Ik heb daaraan zelf uiting gegeven in een nog al eens geciteerd Wachterartikel dat een paar dagen na de uitvaardiging van de synodale uitspraken geschreven werd.

Wat de synode in de juist geciteerde woorden uitsprak leek immers niet meer te zijn dan wat een van haar voorgangers reeds in 1905 had vastgesteld. En ook ná 1905 was er in de Geref. Kerken steeds de volle vrijheid geweest om de reformatorische leer omtrent verbond, belofte en doop te verkondigen. Een leer waarbij er het volle accent op wordt gelegd, dat aan **allen** die in overeenstemming met de instelling van God worden gedoopt de **volle** verbondsbeloften toekomt en verzegeld wordt en dat daarom ook de aan hen bedienende doop een „**volle**”, „**waardige**”, „**ongeschonden**” doop is.

Welnu, als men in de kerken vrij bleef om dit „erfgoed der Hervorming” te verkondigen kwam er immers met deze leeruitspraak geen wolkje aan de kerkelijke hemel.

Maar, helaas, de situatie veranderde spoedig.

Want er gebeurde iets heel vreemds.

De synode besloot namelijk een commissie te benoemen met de opdracht een „Toelichting” op te stellen van de door haar uitgevaardigde leeruitspraken. Die „Toelichting” was inderdaad een vreemde zaak. Want de leeruitspraken vormden een „toelichting” op de belijdenis. En nu kwam op die „toelich-

ting” nog wéér een „toelichting”!

Toen deze Toelichting verscheen begon de ellende!

Want zij fungeerde als een kijkglas waardoor men precies kon waarnemen wat de synode met de geciteerde leeruitspraak beoogde.

En dat was vóór alles de **radicale afwijzing** van de zo juist aangeduide reformatorische opvatting omtrent verbond, belofte en doop!

Het was dan ook geen wonder dat bij de volgende synode een reeks bezwaarschriften tegen de in geding zijnde leeruitspraak werd ingediend.

Maar ze werden alle afgewezen!

Daarbij werd ook uitdrukkelijk uitgesproken dat men de leeruitspraken inderdaad precies zo moest lezen als de „Toelichting” ze verklaarde. Deze afwijzing geschiedde voorts op grond van een omvangrijk „Praeadvies”, dat door de synode officieel voor haar rekening werd genomen, en waarin de „synodale” verbonds- en doopsleer opnieuw, en dan nog uitvoeriger en preciezer dan in de „Toelichting”, werd uiteengezet. Dit „Praeadvies” werd door de synode aan alle bezwaarschriften-indieners toegezonden met de expliciet uitgesproken bedoeling dat zij daardoor van hun „ongelijk” overtuigd zouden worden.

Op deze wijze werden de „leeruitspraken” met alle mogelijke duidelijkheid en kracht „bindend” verklaard.

☆☆☆

Uit deze „Toelichting” en die „Praeadvies” werd klaar als de dag welke leer de synode in haar leeruitspraken had vastgesteld.

De belofte des verbonds die in de doop verzegeld wordt was volgens haar een belofte waarin ook „de wedergeboorte en dus in het algemeen de inwendige genade” en derhalve „het eeuwige en onvergankelijke heil”, „niet slechts aangeboden, maar metterdaad geschonken wordt”.

Of, anders gezegd, ze is „een heilsafkondiging en heilsverzekering, die spreekt zowel van hetgeen hun (die deze beloften ontvangen) reeds werd geschonken, als van wat zij nog ontvangen zullen”.

Kortom: die belofte is een „onvoorwaardelijke heilsbelofte” — een „heilsverzekering” — „aan de uitverkorenen, die de specifieke inhoud van verbond en sacrament vormt.”

Omdat de belofte van het verbond deze inhoud heeft, komt ze uiteraard niet toe, kan ze niet toekomen aan **alle** kinderen der gelovigen, aan **alle** gedoopte kinderen, — want dan zouden die allemaal zalig worden. En dat is volgens de Schrift niet het geval.

Neen, deze belofte komt alleen toe aan de **uitverkorenen** onder deze kinderen. Wanneer er nu toch van gesproken wordt dat die belofte aan **het** zaad des verbonds geschonken wordt, moet men bij dat woord „zaad” niet denken aan alle kinderen der gelovigen hoofd voor hoofd. Men moet dan denken aan die kinderen **als totaliteit**, en dan nader aan die kinderen gerekend naar de **uitverkoren kern** daarvan.

Omdat we evenwel niet weten wie van deze kinderen wel of niet uitverkoren zijn moeten we beginnen **alle** kinderen der gelovigen te beschouwen als kinderen die die onvoorwaardelijke heilsbelofte ontvingen en dus wedergeboren zijn of zeker zullen worden. Of, anders gezegd, we moeten ze allen „voor wedergeboren houden”, totdat later „uit hun wandel of leer het tegendeel blijkt”.

De zakelijke inhoud van de leeruitspraak kan zó omschreven worden:

Er van uitgaande, dat God zijn belofte schonk aan de kinderen der gelovigen als een totaliteit, maar er ook rekening mee houdende, dat niet alle individuele kinderen der gelovigen haar ontvangen, moeten we het zaad des verbonds houden voor reeds wedergeboren en in Christus geheiligde kinderen.

We moeten de kinderen des verbond voor **wedergeboren** houden — want Gods belofte komt toe aan **het zaad des verbond**.

C. Veenhof - Kampen

Maar we mogen ze ook alléén maar voor wedergeboren **HOUDEN** — want God gaf die belofte niet aan alle kinderen der gelovigen hoofd voor hoofd.

In overeenstemming met wat zij omtrent de belofte van het verbond leerde omschreef de synode voorts de doop — die immers de verzegeling van deze belofte is — als de bevestiging van de goddelijke verzekering dat de dopeling het heil metterdaad heeft ontvangen, namelijk „dat hij met Christus' bloed en Geest van al zijn zonden gewassen is”.

De doop verzegelt zo dus een „ontvangen genade”, een genade die bij de doop als aanwezig wordt verondersteld. Of, anders gezegd, de doop verzegelt „de wedergeboorte en de afwassing der zonden als gaven die aan een dopeling reeds geschonken zijn of in ieder geval zeker geschonken zullen worden. Daarom moet het volgens de synode vaststaan dat het tot het wezen van het sacrament behoort dat het geloof veronderstelt.

Op grond van dit alles verklaarde de synode dat de doop van niet-uitverkoren niet als een „volle” doop mag worden beschouwd en dat deze kinderen het recht op de doop niet „in de volle zin” niet toekomt.¹⁾

☆☆☆

Zó leerde de synode.

En daartegenover hielden de „bezwaarden” uit die dagen met de reformatoren vol: dat de verbondsbelofte aan alle wettig gedoopten „gelijkkelijk” toekomt; dat de wettig bediende doop altijd dezelfde

kracht inhoud en ernst bezit — zegt en doet God in iedere doopshandeling niet precies hetzelfde?

Maar daarbij accentueerden zij tegelijk dat de doop alleen dan een zaligmakend effect krijgt als hij met een waarachtig geloof „gebruikt” wordt. Een geloof dat uitsluitend en geheel een werk, een gave is van de Heilige Geest.²⁾

Over wat er na de uitvaardiging van de genoemde leeruitspraak en de handhaving ervan tegenover alle haar tegenin gebrachte bezwaren horen we een volgende keer.

¹⁾ Vgl. voor de synodale verbondsleer mijn „Om de Unica Catholica”, 13, 176 v. De synode ging bij al haar spreken over het verbond, belofte en doop van de (valse) probleemstelling uit dat het verbond een „uitwendige” en een „inwendige” zijde heeft. Ten gevolge van deze onjuiste probleemstelling kan zij de bezwaarden niet verstaan en rechtdoen. Zij verweet de bezwaarden dat deze de leer van een „uitwendig” verbond voorstonden! De enige die de bezwaarden in deze verstond was m.i. prof. Berkouwer.

²⁾ Calvijn omschreef deze „ongeschondenheid” van het sacrament o.a. in zijn Institutie (IV, 17, 33) aldus: „En dit is de ongeschondenheid (integritas) van het Sacrament, welke de gehele wereld niet kan schenden, dat vlees en bloed van Christus aan de onwaardigen niet minder gegeven wordt (dari!!) dan aan Gods uitverkoren gelovigen; tegelijk is het niet minder waar, dat gelijk de regen, op een harde rots vallend, wegvloeit omdat hij in de steen niet kan indringen, zo ook de goddelozen door hun hardheid Gods genade afstoten, opdat die niet in hen doordringt.” Vgl. ook mijn: *De volkomenheid der sacramenten*.

Japan in 1970

Japan doet tegenwoordig van zich spreken. De Datsuns en de Toyota's op onze autowegen; het bekende fotomateriaal dat met het beste van Europa en Amerika kan concurreren; de druk op de textielindustrie in Twente en Brabant bewijzen dat Japan meedoet op en markt. De Expo '70, die in maart in Osaka is geopend spreekt luid over de Japanse industriële opmars. Dit is de eerste wereldtentoonstelling in Azië. De ogen van de hele wereld komen in Osaka kijken. Japan is bezig het onweerlegbare bewijs te leveren dat het op de eerste rang van de economische machten is gekomen in de wereld van 1970.

Ichiro Kawasaki heeft in zijn boek „Het masker van Japan weggenomen” een hoofdstuk dat heet: uitvoeren of ondergaan, „export or perish”. Hij zegt in dit hoofdstuk dat elke analyse van Japans moeilijkheden of ze van economische, politieke, sociale of internationale aard zijn, onveranderlijk kan worden herleid tot één enkel feit: „te veel mensen op te weinig land”. Het gebied van Japan wordt nogal eens vergeleken met dat van de Amerikaanse staat Californië. Slechts 17 procent van dit gebied is bruikbaar als bouwland. Er wonen in 1970 honderd miljoen mensen op dat beperkte gebied met zo weinig bouwland. Per hectare is de bevolkingsdichtheid in ons eigen land groter. Maar dat zegt niet veel. Japan is een eilandenrijk. Een slank eilanden-land. Op geen enkel punt breder dan 260 kilometer. Buitengewoon bergachtig. De grote massa mensen zit samengepakt in nauwe kustgebieden. Je zou misschien een betere voorstelling krijgen van de verschrikkelijke bevolkingsdichtheid als je je zou voorstellen dat het kleine bergachtige Zwitserland 28 miljoen inwoners had in plaats van de nog geen 6 miljoen die het in werkelijkheid heeft.

Gebrek aan levensruimte heeft het Japanse leven van onheugelijke tijden af aan banden gelegd. Elk ding is er klein in vergelijking met de Europese verhoudingen: huizen, straten, plaatsen van openbaar vermaak zoals parken enz. Vrijwel elk ding is ver onder de maat als we naar westerse maatstaven oor-

delen. Helemaal gezweven van Amerikaanse maatstaven. Ichiro Kawasaki vertelt dat in 1965 de Engelsen een grote handelsbeurs in Tokyo hebben gehouden, waarheen allerlei aantrekkelijkheden uit Engeland werden gebracht zoals dat bij zulke gelegenheden gaat. Onder andere werd er een echte dubbeldeksbus uit Londen naar Tokyo gebracht. Maar dat viel niet mee. De Engelse buschauffeurs hebben een uiterst moeilijke tijd gehad om de bus door de binnenstad van Tokyo naar het terrein van de beurs te rijden vanwege de moeilijkheden met te lage onderdoorgangen bij elke spoorwegbrug en overgang.

Toen kort na het uitbreken van de Koreaanse oorlog de Amerikanen het bijna moesten afleggen tegen de communistische legers, heeft generaal Mac Arthur de gebrekkige geoefendheid van de Amerikaanse troepen vooral geweten aan het gebrek aan behoorlijke training en oefening op hun basis in Japan dat toentertijd door de Amerikanen bezet was, omdat de troepen daar niet voldoende oefeningsruimte hadden. Tanks en zware artillerie konden niet rijden op de Japanse landweggetjes. Zij zouden de kleine Japanse akkertjes grote schade berokkend hebben als ze normaal geoefend hadden. De bruggen zijn te zwak van constructie om de zware tanks te kunnen dragen en de onderdoorgangen van bruggen te laag om het rijdend militaire materiaal doorgang te verlenen.

De moeilijkheden van de wederopbouw van de economie van Japan na de laatste wereldoorlog zijn zeer groot geweest. Te vergelijken met die van West-Duitsland. West-Duitsland had op Japan vóór, dat het beschikte over onmetelijke steenkolen- en ertsvoorraden in het Ruhrgebied. Japan is daarmee vergeleken zeer arm. Het beschikt over weinig kolen. Wel lag Japan in het voordeel waarschijnlijk met betrekking tot West-Duitsland door dat het tal van snelstromende rivieren bezit die het water uit het cen-

trale berggebied aanvoeren, water dat een machtige energiebron voor electriciteit vormt.

Japan is het Wirtschaftswunder van West-Duitsland zelfs voorbijgestreefd. Een merkwaardig verschijnsel. En dat ondanks dat er te veel mensen op te weinig land leven. De sleutel tot het geheim van de economische wederherleving van Japan in de na-oorlogse jaren, zit wel in de efficiency waarmee Japan de geïmporteerde ruwe materialen heeft weten om te zetten in export-artikelen waarmee het kan concurreren wat betreft prijzen en kwaliteit tegen de hele wereld. Zo is het Wirtschaftswunder van Japan ontstaan. We komen de Japanse producten op alle wegen van ons land tegen.

Maar er is in Japan meer dan economie en industrie.

Japan is in Azië en in de wereld een wonderlijk land. Land van onvoorstelbare tegenstellingen.

In de natuur en het klimaat.

Hoge met sneeuw bedekte bergen en overbevolkte steden.

Cultureel — het oude verre Oosten met zijn Oosterse godsdiensten.

En de meest moderne industrie en technologie.

Het volk heeft nog de oude vormen van Boeddhisme en Shintoïsme.

Het is bezig die oude godsdiensten vaarwel te zeggen.

En wat dan? Wat komt er in de plaats van het oude Aziatische heidendom? Wat in de plaats van die oude voorvaderenverering?

Het lijkt er op dat er een vreselijk vacuum ontstaat in het levensbeschouwelijke en godsdienstige leven van Japan.

Het is een land van tegenstellingen ook op dit gebied Decorum, fijnzinnigheid en privaat-bezit staan nog hoog genoteerd. Daarnaast beginnen de studentenrellen zich te vertonen zoals we die kennen in Europa en Amerika.

Snelwegen en smalle landweggetjes.

De snelste trein ter wereld rijdt tussen Tokyo en Osaka. De 425 kilometer overbrugt hij in drie uren. Wat de schoolontwikkeling betreft staat Japan aan de top van de Aziatische volken.

In 90 procent van de Japanse woningen is televisie!

Tokyo, de grootste stad van de wereld, bezit de meest moderne transportmiddelen en hypermoderne gebouwen en autosnelwegen. Streeft de Ver. Staten van Amerika voorbij op dit punt.

Maar in datzelfde Tokyo ontbreekt een behoorlijk rioleringssysteem!

D. M. Moore, een zendeling van de orthodoxe presbyteriaanse kerk van Amerika, werkzaam in Tokyo, schreef onlangs dat in Japan de ouderwetse paternalistische manier van zaken-doen aan alle employées van fabriek en bedrijf het gevoel geeft er bij te behoren. Men zou denken dit staat in krasse tegenstelling tot het westerse individualisme. Doet het ook. Tegelijk, zo schrijft hij, vindt men ook in Japan de diepe eenzaamheid, het bekende verschijnsel uit de grote steden van de westerse wereld. Het aantal zelfmoorden en zelfmoordpogingen ligt in Japan het hoogst van de hele wereld.

Zending Moore schrijft: de doorsnee-Japanner heeft in dit leven geen doel dat boven hemzelf uitgaat. Hij heeft geen voorstelling van een Schepper Geen geloof omtrent een leven hiernamaals. Hij heeft ook geen belangstelling om deze dingen te onderzoeken. Zijn overgeleverde godsdienstigheid als hij die nog in zekere ere houdt, beperkt zich tot het offeren van een klein beetje rijst op het altaartje in zijn huiskamer voor de

voorvaderen. Dit staat in geen enkele relatie tot zijn dagelijks leven.

Jezus Christus kan dit vacuum vullen. Een zeer klein deel van het Japanse volk heeft het evangelie gehoord. Nog een veel kleiner deel heeft er op geantwoord. Naar een recente raming zouden er in Japan 700.000 christenen zijn op een bevolking van honderd miljoen. Deze 700.000 is aan de zeer ruime kant als we bedenken dat daarbij geteld zijn alle mensen die met de ene of andere vreemde vorm van het christendom in aanraking zijn gekomen. Ook rooms-katholieken en allerlei secten zijn meegeteld.

Het christelijk geloof is een onbekende zaak in het publieke leven. Buiten de grote en kleine steden is het christelijk geloof vrijwel nog niet doorgedrongen.

Er is veel te zaaien.

De zaaiers zijn nog weinige.

We hebben er wel eens op gewezen in ons blad dat er in Japan ook gereformeerde kerken zijn. Dat de werken van Calvijn in de Japanse taal vertaald worden. Dat er al heel wat vertaald is. Dat er een gereformeerd opleidingscentrum voor evangelisten en predikanten bestaat in Kobe, waar zegenrijk wordt gewerkt en gestudeerd. Daar worden jonge Japanners opgeleid om hun land in te trekken als brengers van de goede tijding. Velen doen dat. Moedig en met grote financiële offeringen. Ofschoon wij ver van deze arbeid verwijderd zijn, kunnen wij mee-bidden met en voor hen die daar bidden en werken.

Persschouw

In 't Kompas, het orgaan van de Gereformeerde Kerk van Maassluis stond het volgende te lezen.

**Hoe het vroeger was
en hoe het nu geworden is.**

**Het verhaal dat prof. Holwerda
vertelde.**

In het Nederlands Dagblad van 31 maart jl. publiceerde ds. J. J. Arnold een bespreking van Rekenschap. Eén en andermaal schreven we erover. Nu ten derden male en wel over het slot van ds. A. betoog. Het luidt aldus: „Tenslotte: de raad noemt ook nog een schrijven van Amersfoort 1942. De kerkeraad van Amersfoort hield volgens dit schrijven aan alle kerken in het land, d.d. 12 november 1942, besluiten niet voor vast en bondig en beschouwde de synode, althans voorlopig en zonder meer niet als wettige synode van de Gereformeerde Kerken. De kerkeraad van Maassluis trekt hieruit conclusies. Hij vergeet echter te vermelden, dat deze kerkeraad korte tijd later, 27 nov. reeds, dit schrijven terugnam, terwijl hij uitsprak dat hij zich aan bedoelde besluiten wenste te onderwerpen. Hij erkende de synode. Van het betoog van Maassluis blijft niets over. Waarom hebben de broeders dit tweede schrijven verzwegen?”

Tot zover ds. J. J. Arnold. In Rekenschap wordt dit schrijven van 12 november 1942 ter sprake gebracht, omdat de toenmalige kerkeraad van Amersfoort in deze missive aan alle kerken mededeelde, de toen zittende synode en haar besluiten niet te erkennen. In de vrijgemaakte kerken is deze daad van Amersfoort nooit afgekeurd. Integendeel. Wel hartelijk geprezen.

Maar toen enkele vrijgemaakte Noordhollandse kerken hetzelfde deden en de synode van Amersfoort-W. niet erkenden, schreef prof. J. Kamphuis zijn geruchtmakende wegroepingsartikelen.

Ds. J. J. Arnold neemt het nu Maassluis

zeer kwalijk, dat in Rekenschap niet vermeld is, dat de kerkeraad van Amersfoort in 1942 reeds spoedig zijn rondschriften aan de kerken heeft teruggenomen en, in een tweede brief aan de kerken, de synode wederom heeft erkend. Kennelijk is ds. A. het helemaal eens met die tweede brief en met dat weer erkennen van de synode.

Nu is deze conclusie van ds. A. verbijsterend voor wie de feiten opnieuw onder ogen neemt. We weten niet beter te doen dan te citeren wat prof. Holwerda over deze zaken schreef in De Reformatie, 24e jaarg. 1949, pag. 150. Hier en daar onderstrepen we wat.

„Weet u niet meer van Greijdanus, Schilder, Vollenhoven? En de diplomatie tegen hen? Toen in '42 de uitspraken, terwijl aan sommigen de mond gesnoerd was. En toen de grote massa der Gereformeerden smeekte de zaak niet door te zetten. En toen er tenslotte uitspraken kwamen, waarbij niemand werd gerehabiliteerd, waarbij ze bedektelijk werden veroordeeld. U zegt: goede bedoelingen ongetwijfeld, doch ik vraag: waar waren de barmhartigheid, de trouw en het recht?”

Was de geest in '42 goed op de synode? Och kom; ik heb het zelf van nabij meegemaakt want ik heb toen op het matje moeten komen.

Nu zal ik eindelijk het verhaal maar eens doen.

Het conflict tussen de synode en Amersfoort viel in die tijd, november 1942.

De synode had pas haar ultimatum aan Greijdanus en Schilder gesteld. En Amersfoort kreeg kennis daarvan; ik mag nu wel zeggen: van prof. Greijdanus. Al beweerde prof. Ridderbos, dat Schilder er achter zat. Amersfoort besloot de besluiten sinds het moment der zelfcontinuering vooralsnog en zonder meer niet voor vast en bondig te houden” (en de vergadering die deze besluiten nam, vanaf de datum der grensoverschrijding, althans voorlopig en zonder meer niet te beschouwen als wettige synode der Gereformeerde Kerken, gelijk door ds. A. terecht uit Rekenschap geciteerd is, H.v.T.)

Enkele dagen later kregen de kerkeraden een tweede brief van Amersfoort, waarbij werd meegedeeld dat het eerste schrijven werd ingetrokken om de vrede der kerken te dienen. Meer wisten de kerken niet. Maar ondertussen was er heel wat gepasseerd. We hadden op maandag classisvergadering gehad en de classis benoemde een deputatie om op dinsdagavond met de kerkeraad te spreken en hem het oordeel der classis bekend te maken. We hadden nooit kerkeraad op dinsdag en het was een lastige avond en moeilijk om de leden te convoceren. Maar we voerden geen agitatie en werkten dus mee. Toen ik 's avonds op de kerkeraad kwam, zat daar een deputatie van de synode: de voorzitter ds. Meijster, de professoren Den Hartogh, Nauta en J. Ridderbos en ds. P. de Jong. Ze waren niet genodigd. Maar ik heb ze laten zitten. We voerden geen agitatie. Hoe ze wisten dat de kerkeraad vergaderde? Och, ze hadden hun handlangers wel. Toen is er heel wat gepraat. En we kwamen niet klaar. En de synode-deputaten wilden graag, dat het moderamen van Amersfoort de volgende dag in de Oosterkerk nog eens met hen kwam praten. Het uur werd ons genoemd. En we gingen; we voerden geen agitatie. Toen we er kwamen, op het afgesproken uur, hebben ze ons meer dan een uur laten blauwbekken in de onverwarmde kerk. Toen begon de samspreking. **Ds. Meijster zei toen, dat ons schrijven de indruk had gewekt, alsof Amersfoort agitatie beoogde en het kerkverband verbrak.**”

Hier stoppen we even met de lezing van het artikel van prof. Holwerda. Ds. Meijster zei dus, dat Amersfoort „de indruk had gewekt” het kerkverband te verbreken. Over dat punt gaat het hier. En dan moeten we tot ons leedwezen constateren, dat prof. Kamphuis op dit punt heden veel verder gaat dan de synodocraten ds. Meijster c.s. in 1942. Want toen een paar vrijgemaakte kerken in Noord-Holland de synode niet langer als zodanig konden erkennen, sprak prof. Kamphuis maar niet van een „indruk” die gewekt was, dat zij het kerkverband verbraken, maar vele malen radicaler: **u hebt, door uw niet erkennen van de synode, het kerkverband alreeds verbroken.** Rekenschap blz. 4 punt 4. Synode-kerkverband.

We lezen verder Holwerda:

„Toen hebben onze afgevaardigden gezegd, dat ze niet begrepen, hoe die indruk kon ontstaan: we hadden slechts een mededeling aan de kerken gedaan; geen adhaesiebetuigingen gevraagd; aan verbreking van het kerkverband geen seconde gedacht; we gingen immers met ons besluit naar de classis? En we boden, geheel uit eigen beweging aan om een tweede rondschriften aan de kerken te richten, waarin zou staan, dat ons eerste schrijven een zuiver informatorisch karakter droeg; dat de kerkeraad natuurlijk het verband niet verbrak en dat, indien de synode onverhoopt niet tot andere gedachten kwam, we in de gang van zaken wilden berusten. Maar toen kwam de aap uit de mouw: „Berusten” was veel te zwak. Amersfoort diende zich te onderwerpen. En voorts: het eerste rondschriften moest formeel worden ingetrokken. We hebben gevraagd, op welk artikel van de K.O. die eis rustte, maar kregen geen ander antwoord, dan dat onze brief in strijd was met de aard van het kerkverband.”

De synodocratie wist toen niet meer te zeggen dan: uw brief is in strijd „met de aard van het kerkverband”. Maar prof. Kamphuis weet vandaag hun stelling veel krachtiger te verdedigen.

Want hij weet hierbij een artikel van de K.O. te noemen. Art. 36. Volgens hem betekent dit artikel: wie de generale synode niet erkent, stelt daarmee art. 36 K.O. „buiten functie” en zet zichzelf „daarmee” buiten het kerkverband. (Rekenschap o.a. blz. 4 en 5 pag. 18) Synode-kerkverband.

Maar prof. Kamphuis vergist zich deernlijk. Getuige b.v. de Verklaring van de K.O. door de di. Meulink, Vogel en De Wolff op art. 36 K.O. Zij schrijven: „Het kerkeraadsgesag is oorspronkelijk. Het is rechtstreeks ambtelijk gezag, hetwelk van Christus geleid is op de ambtsdragers. Anders staat het met het gezag der meerdere vergaderingen. Haar bevoegdheid is afgeleid. Zij ontvangen haar macht niet rechtstreeks van Christus maar door tussenkomst van de kerkeraden. Hieruit vloeit voort, dat elke meerdere vergadering in haar macht over een mindere volstrekt gebonden is aan wat de kerken onderling in haar K.O. overeengekomen zijn. En daaraan heeft elke vergadering zich te houden wil ze de trouw niet schenden en het verbond niet breken.”

Hieruit vloeit voort: breekt een synode het accord wel, dan heeft een kerkeraad het regelrechte recht, zulk een synode niet te erkennen. Zo deed Amersfoort in 1942. Volgens de redenering van prof. Kamphuis betekent dat niet-erkennen echter, dat die kerkeraad daarmee art. 36 „buiten functie” en zichzelf „daarmee” buiten het kerkverband stelde. (Zie Rekenschap blz. 4/4) Maar volgens de gereformeerde Kerkenordening, verklaard door Meulink en De Wolff is het precies omgekeerd, nl.: een kerkeraad heeft volgens art. 36 K.O. juist het volle recht, zulk een synode niet te erkennen.

En blijft daarbij uiteraard rustig in het kerkverband. Stel je ook voor, dat 't anders was. Dan zou het enkele feit, dat een kerkeraad zich van een synodocratische synode afkeert, tengevolge hebben, dat die kerkeraad daarmee tegelijk buiten het kerkverband staat en... zich derhalve plotsklaps niet meer verweren kan. En het kwaad niet meer bestrijden kan. Zo'n kerkeraad kan zich ook niet meer op het „tenzij” van art. 31 beroepen, want hij staat immers buiten het kerkverband. Welnu, deze „uitleg” van art. 36 door prof. Kamphuis maakt het de synodocratie wel uitermate gemakkelijk, de overwinning te behalen. Haar tegenstanders schakelen zichzelf „automatisch” uit. En art. 36 K.O. fungeert daarbij als „uitwerpklep”. Deze „uitleg” van art. 36 K.O. door prof. Kamphuis is puur synodocratisch.

We lezen verder bij Holwerda:

„Toen we tot intrekking niet bereid waren, liet een der synodeleden al doorschemeren dat het dan tot onze schorsing en afzetting zou komen. Tenslotte zei de synodepraeses — ik heb dat letterlijk opgetekend: „Elke formulering, waarbij het stuk niet formeel wordt ingetrokken, zal de synode niet slikken. De synode zal dan onmiddellijk tot de pijnlijkste maatregelen overgaan.””

Keihard.

Maar wat prof. Kamphuis deed was nog harder.

Want hij concludeerde: **u erkent de synode niet, dus hebt u uzelf het ambt in de Gereformeerde Kerk onwaardig gemaakt en dus, moet er weggeroepen worden. Stant pede.**

Zelfs buiten enige meerdere vergadering om. Zomaar. Door een journalist-hoogleraar. Het is ontstellend, dat een vrijgemaakte hoogleraar in het kerkrecht dit doen kon. Maar nog meer ontstellend is, dat zowel de curatoren, als de generale synode van Hoogeveen deze handelwijze van prof. Kamphuis in bescherming hebben genomen en zelfs volop gereformeerd hebben genoemd.

Getuige deze uitspraak van curatoren: „Het is ongetwijfeld waar, dat aan de ambtsdragers de zorg voor de gemeente is toevertrouwd, maar zij verspelen het recht tot het uitoefenen van die zorg, wanneer zij bij de uitoefening van die, voor Christus hun opgelegde taak de weg des Woords verlaten.

In dat geval (en zo stonden de zaken daar in Noord-Holland) mogen de schapen zich niet meer door deze herders laten leiden; en wie de schapen opwekt zich aan de leiding van die herders te onttrekken die zet deze herders niet uit hun ambt; neen, door hun, tegen het Woord ingaande, leiding, hebben zij zichzelf buiten het ambt geplaatst”.

Het is om te huiveren. De kerkeraad, die de synode niet erkent, gaat daarmee tegen het Woord in en verliest daardoor het ambt! De generale synode van Hoogeveen heeft dit curatoren-oordeel goedgekeurd.

Het slot van dit artikel van Holwerda is algemeen bekend geworden:

„Goede bedoelingen, zegt U? O neen, louter een prestige- en machtskwestie. Op dat officiële dreigement hebben we, omdat de gemeente volkomen onkundig was en in grote nood zou komen, toegegeven. Of men dat verstandig of laf wil noemen, interesseert me niet. Ik weet alleen maar, dat het ontzaglijk bitter was te zuchten voor het grofste onrecht. Toen was de kous af? O neen, toen we opstonden, vroegen ze ons, welke brief we nu gingen schrijven, in welke bewoordingen we ons intrekingsbesluit aan de kerken zouden medelen. Ik antwoordde, dat de kerkeraad daarover zou beslissen. Maar we waren niet meer vrij in de redactie. De synode moest de tekst eerst hebben goedgekeurd. Ik heb geprotesteerd en Ds. Van den Born niet minder; maar de stok stond achter de deur, de stok waarmee men ook de onderdanigen wilde slaan. Prof. Ridderbos heeft het briefje geconcipeerd, 's avonds is dat door de synode goedgekeurd en toen kregen we een telefoontje, dat we dat aan de kerken mochten schrijven. Je reinste terreur. En toen schreef de synode ook een brief aan de kerken, waarin ze haar blijdschap uitsprak over de houding van Amersfoort en waarin ze de andere bezwaarde kerken opwekte, dit voorbeeld te volgen.

Ze zei niet, dat Amersfoort gedwongen was en evenmin dat dit briefje niet door ons zelf ontworpen was. Ze prees de zotte jongens, maar vertelde niet op welke manier ze murw had gemaakt...

„Prof. Ridderbos heeft de bovenvermelde handelingen ook met gebed besloten. Ik heb erbij gestaan met de handen in mijn zak. En zegt u nu maar gerust, dat ik liefdeloos en goddeloos was, omdat ik niet meebad. Maar ik zou het vandaag weer doen. En ik zeg tot iedereen, die betrokken wordt in zulk een gebed: de ogen open en handen in de zak. Want onze God is een verterend vuur.”

Maar anno 1970 mag door ds. J. J. Arnold in het Gereformeerd Gezinsblad geschreven worden: „De kerkeraad van Maassluis... vergeet echter te vermelden, dat deze kerkeraad (Amersfoort) korte tijd later, 27 november (1942) reeds, dit schrijven terugnam, terwijl hij uitsprak, dat hij zich aan bedoelde besluiten wenste te onderwerpen. Hij erkende de synode. Van het betoog van Maassluis blijft niets over. Waarom hebben de broeders dit tweede schrijven verzwegen?

Het moge na het bovenstaande duidelijk zijn, dat Maassluis niets te verzwijgen had! Het moge eveneens duidelijk zijn, dat ds. J. J. Arnold vandaag, op dit ingrijpende punt van het kerkrecht, achter de synodocratische heren van 1942 staat, zoals het tevens duidelijk moge zijn, dat de hier beschreven synodocratie in 1970 „eerherstel” krijgt, via het

Gereformeerd Gezinsblad. Met dien verstande echter, dat die synodocratie, achteraf bekeken, nog te zachtmoedig wordt geacht! En bij de herdenking der Vrijmaking de graven der profeten maar versieren! Ook het graf van prof. Holwerda.

We zijn met dat wegroepings-kerkrecht op een totaal ongereformeerde weg, gelijk in Rekenschap met de stukken is aangetoond.

Boekbespreking

Confrontatie met de revolutie — Referaten gehouden op het Paascongres voor (Vrijgem.) Gereformeerde studenten en academici, van 8-12 april 1969. Verkrijgbaar door overmaking van f 3,— op girorek. 977572 t.n.v. J. B. K. de Vries, Oudestraat 142, Kampen.

Deze bundel bevat een viertal referaten. Het eerste is van de hand van Dr. J. J. v. d. Besselaar. Het handelt over „De politiek-sociale ontwikkeling van Brazilië vanaf 1930”. Het geeft een overzichtelijk beeld van deze ontwikkeling en laat zien dat de Braziliaanse maatschappij nog verre van mondig is. Wat Brazilië nodig heeft, is volgens dr. v. d. B. „een beweging (legaal of, in het uiterste geval, gewelddadig), die een radicale wijziging van de politieke, economische en maatschappelijke structuur van het land ten gevolge heeft en die aan thans onderdrukte en uitgebuite volkslagen de kans geeft actief deel te nemen aan het nationale leven.” (15) Ik zou wel bezwaar willen aantekenen tegen de gedachten dat die wijziging desnoods met geweld tot stand gebracht zou moeten worden.

Het tweede referaat is van Drs. H. G. Leih, over het onderwerp „De moderne revolutie”. In een boeiend historisch overzicht gaat drs. L. de betekenis van het begrip revolutie na en laat hij zien, dat het in revolutionaire bewegingen vóór de Franse Revolutie steeds nog ging om een herstel en het behoud van de blijvende orde, van een geïdealiseerd verleden. De Franse Revolutie is de eerste waarbij het niet meer gaat om het herstel van een verloren orde, maar om het tot stand brengen van een radicaal nieuwe orde. Sindsdien is dit element kenmerkend voor het begrip revolutie. Daarbij impliceert de moderne revolutiegedachte de absolute zekerheid, dat de mens door eigen kracht in staat is zichzelf een betere, volmaakte wereld te scheppen (20). Ook is de revolutie missionair en messianistisch van karakter (20), terwijl sinds de Franse Revolutie tevens een radicalisering van de revolutie geconstateerd kan worden, niet alleen in de strategie, maar ook in de ideologie die steeds onverdraagzamer wordt (34). Groens adagium: In plaats van de revolutie het evangelie, is vandaag actueler dan ooit tevoren (35).

Het derde referaat, „Een kritische analyse van Marcuse's kritiek op de industriële samenleving”, werd gehouden door de Koreaan B. H. Son. In kort bestek (11 pagina's) geeft S. een m.i. voortreffelijk overzicht van Marcuse's revolutionaire boodschap. Zijn kritiek op Marcuse's ideologisch uitgangspunt dat alle middelen rechtvaardigt om het utopische ideaal te bereiken, brengt hem niet tot een reactionaire houding van passiviteit. In Marcuse's maatschappij-kritiek schuilt veel waars, zegt S., en als wij, christenen, „tevreden kunnen zijn met de huidige maatschappelijke toestand, dan hebben we òf geen scherpe ogen òf we zijn niet idealistisch genoeg.” We moeten als christenen door de kracht van het evangelie (en dus niet door eigen macht) proberen de maatschappij te veranderen, „niet omdat wij de ideale wereld kunnen realiseren, maar omdat dat een van onze grote verantwoordelijkheden is.” (46).

Het laatste referaat is van ds. D. K. Wiengenga JDzn en kreeg als titel mee: „Kantte-

keningen bij de dusgenaamde theologie der revolutie”. Het referaat getuigt van een grote belezenheid en bekendheid met de literatuur over dit onderwerp. Jammer is, dat de opbouw van het referaat wat verward aan doet.

Ds. W. wijst erop, dat de theologie der revolutie geïnspireerd is door de marxistische filosoof Ernst Bloch en dat zijn ideeën theologisch werden uitgewerkt door Moltmann en Shaull. Volgens Bloch is de God van het O.T. een wordende god, een dynamische, zich ontwikkelende god, die revolutionair van aard is en die de mensen tot rebellie brengt tegen alles wat statisch is. Zelf rebel maakt hij anderen tot rebellen en de grootste rebel is dan natuurlijk de messias (55). Jezus is bij Bloch de rebel bij uitstek, de onruststoker, die op een gegeven ogenblik zelfs in opstand komt tegen Jahwe zelf (55). Jezus is gestorven als een rebel en martelaar, niet als iemand die voldoening deed voor onze zonden (57). De door God en Jezus tot rebellen opgeroepen mens ontwikkelt zich via revoluties tot zijn volle identiteit en dan zal het woord dat door de paradijsslang gesproken werd, zijn vervulling vinden: ge zult als God zijn.

Ds. W., die bovendien nog een aantal definities van het begrip revolutie onder zijn loupe neemt, ageert fel en geëmotioneerd tegen de door hem geschetste theologie der revolutie, die inderdaad het evangelie op zijn kop zet.

„Confrontatie met de revolutie” is een interessante bundel die veel informatie geeft voor weinig geld. Het is alleen vervelend, dat voor die lage prijs blijkbaar een ontstellend groot aantal zetfouten moest blijven staan.

M. R. van den Berg

☆☆☆

Dr. E. Masselink — Geloof en revolutie — Vlaardingen, 1969.

In een meditatieve, soms zelfs psalmodiërende stijl waarin de kanselredenaar telkens om de hoek komt gluren, heeft Dr. M. een brochure geschreven over evolutie en revolutie en aanverwante zaken. De stijl van het boekje brengt mee, dat er geen strak en zakelijke betoog gegeven wordt. Dat is ook dr. M.'s bedoeling niet geweest. Wanneer hij onderscheiden wil tussen een ongeloofsrevolutie en een structuurrevolutie, een onderscheiding die even doet vermoeden dat hij toch de zakelijke kant uit wil, haast hij zich onmiddellijk te verklaren, dat deze onderscheiding niet theoretisch en systematisch bedoeld is, maar alleen praktisch. Ik denk dat ik het boekje nog het best kan karakteriseren als een pastoraal peinzend over evolutie en revolutie en de implicaties ervan.

Door deze losse opzet ziet dr. M. kans allerlei zaken aan te snijden en als revolutionair te kwalificeren, die in een wat strakkere opzet niet aan bod hadden kunnen komen. De ruimte daarvoor heeft dr. M. trouwens welbewust vergroot door ook het handhaven van macht ten eigen bate door burgerlijke en kerkelijke autoriteiten onder de noemer revolutie te rangschikken. Hij noemt dat revolutie van boven af. Op die manier wordt het woord revolutie een sleepnet waarmee alle mogelijke soorten van vissen, en zelfs schoenen en fietsbellen, naar boven gehaald kunnen worden. Maar naar mijn smaak verliest de term revolutie dan wel zijn specifieke betekenis van: bewuste poging tot explosieve en radicale omkering van het bestaande levenspatroon. Natuurlijk is het buiten kijf, dat het hof en de adel en de kerk in Frankrijk door hun optreden en houding brandstof geleverd hebben voor het vuur van de revolutie. Het is ook waar dat vuur zonder brandstof niet om zich heen kan grijpen. Maar dat betekent niet dat brandstof nu hetzelfde is als vuur.

Hoewel dr. M. in zijn boekje natuurlijk ook allerlei behartenswaardige dingen zegt, heeft het geheel door zijn vage en wat verwarrende opzet bij mij een onbevredigde indruk achtergelaten.

M. R. van den Berg

KERKNIEUWS

Beroepen: te Ermelo-B: ds. S. Cnossen te Vollenhove-Cadoelen.

Bedankt: voor Valkenburg en Katwijk-B: ds. G. Spijker te Rotterdam-Kralingen; voor Bunschoten-Spakenburg-B en voor Mariënborg: ds. J. M. Goedhart te Drachten; voor Zuidbroek-Veendam: ds. J. Poutsma te Nijega-Opeinde.

Ds. O. Mooiweer — De kerkeraad van Enschede-Noord („binnen verband”) heeft op 16 juni jl. ds. O. Mooiweer, samen met 3 ouderlingen en 3 diakenen uit hun ambt ontzet. Deze ontzettingen uit het ambt geschieden „overeenkomstig art. 79 en 80 van de K.O.”.

Dr. B. Jongeling — De kerkeraad van Apeldoorn („binnen verband”) heeft bericht, dat dr. B. Jongeling zich gesteld heeft „onder de Dienst des Woords van de Tehuis-gemeente te Groningen, en zich, ook na vermaan, niet gevoegd (heeft) bij de Gereformeerde kerk te Helpman (waar dr. Jongeling thans woonachtig is), zodat hij zich metterdaad onttrekt aan opzicht en tucht van de Gereformeerde kerk in zijn woonplaats”. Om deze reden menen zij dr. Jongeling niet langer als hun emeritus-predikant te kunnen beschouwen.

Ds. J. B. Welmers — De kerkeraad van Langeslag heeft, na het oordeel van de kerkeraad te Zwolle (ds. Vreugdenhil en ds. Bos) gevraagd te hebben, besloten, de schorsing van zijn predikant, ds. J. B. Welmers, met 2 maanden te verlengen tot 16 augustus a.s.

Katwijk — De president van de Haagse rechtbank heeft in een kort geding over de kerkelijke goederen van Katwijk uitgesproken, dat het hier geen spoedeisende zaak betreft en dat de kwestie daarom door een normaal rechtsgeding tot een oplossing kan worden gebracht.

De kerkeraad („binnen verband”) (gedaagde) werd veroordeeld tot de kosten van het geding, omdat het in de 13 dagen voordat het geding aanhangig werd gemaakt, had nagelaten een brief van de kerkeraad („buiten verband”) te beantwoorden.

Den Helder — De kerkeraad van de Gereformeerde Kerk (vrijg.) te Den Helder (p.a. ds. H. Smit) deelt aan vakantiegangers in de omgeving en op Texel mede, dat de kerkdiensten gehouden worden te Den Helder, in het kerkgebouw aan de Weststraat (bij de ingang van de Rijkswerf), te 9.00 en 16.30 uur.

Enschede — Met ingang van zondag 5 juli worden in Enschede en omgeving de volgende kerkdiensten gehouden.

Enschede-Noord: Lasonderkerk, Lasonderingel 102 om 9 en 3 uur.

Enschede-Zuid: Petrakapel, Noordbrabantstraat 29 om 9 en 3 uur.

Glanerbrug: Openbare Leeszaal, Gornausestraat 1066 om 10.30 uur.

Oldenzaal: Berkstraat 35 (Mater Amabilischool) om 7 uur n.m.

Voor mogelijk afwijkende aanvanguzen kan men informeren bij de scribe van Enschede-Noord, T. Hilverda, Rozenstraat 40, tel. 23491.

Propaedeutisch-examen — Geslaagd voor het propaedeutisch-examen de heren A. de Snoo, Jan Campertstraat 73, Zwijndrecht; J. J. Schreuder, Jacobus Bellamyalaan 34, Bussum; C. J. Haak, Plein 13, Zaamslag; M. R. van de Kamp, Rijksstraatweg 59, Warnsveld; J. A. Boersema, Nephthunusplein 3 b, Amersfoort; M. H. Oosterhuis, Stationsweg 29, Dokkum.

Heerenveen — Ten gerieve van de vakantiegangers wordt medegedeeld dat de Dien-

sten des Woords worden gehouden in het kerkgebouw aan de Kerkstraat. Aanvang te 9.30 en 2 uur.

ADRESSEN

Maastricht: scribe: H. Jansen, Rembrandstraat 14, Spaubeek. **Den Helder:** ds. H. Smit, Hendrik Broertjesstraat 3, tel. 02230-17260. **Haren (Gr.):** scribe: R. Kuipers, Westerse Drift 65, Haren, tel. 050-47262; preekvoorziening en redactie van het mededelingenblad: H. L. Faber, Nieuwlandsweg 26, Haren, tel. 050-45410.

Aan onze abonnees

Aan de abonnees, die hun abonnementsgeld nog niet betaalden werd een herinneringskaart toegezonden.

Degenen, die nog niet betaalden wordt over enige weken een kwitantie aangeboden, verhoogd met f 1,— incassokosten, dus totaal f 16,—.

We rekenen op uw medewerking tot directe betaling. Dit kost ons minder moeite en u minder kosten.

De administratie Opbouw,
Giro 233117,
t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist

Indien wij dan met Christus gestorven zijn, geloven wij, dat we ook met Hem zullen leven. Rom. 6:8.

Vol vertrouwen in zijn Heer en Heiland ontslapen, onze lieve zorgzame man, vader en opa

CORNELIS VAN DER SPEK

op de leeftijd van 65 jaar.

Zoetermeer,

A. H. van der Spek-Meijer

Uithoorn,

Arnout en Trudie van der Spek
Liesbeth, Fransje en Susanne

Zoetermeer,

Hans en Trudy van der Spek
Aline en Elsje

Hoorbaar,

Cor en Anneke van der Spek
Kees, Inge en Aleidje

Ellecom,

Henk en Bertie van der Spek

Hazerswoude,

Piet en Lidy de Vries-van der Spek
Bartje, Lidewij en Hansje

's-Gravenhage,

Aleid van der Spek

Leiden,

Bert van der Spek

Zoetermeer, 27 juni 1970
Stationsstraat 47

De begrafenis heeft woensdag 1 juli om 14.00 uur op de Algemene Begraafplaats aan de Binnenweg te Zoetermeer plaatsgehad.

Begrafenisondernemer J. v. d. Sman, Dorpsstraat 61, Zoetermeer.

Redactieleden

Ds H. Amelink, P. Groen, Prof. Dr H. J. Jager, D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof, ds G. Visee.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel. 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs ... 20 ct per mm.
Familieberichten ... 15 ct per mm.

Jong technisch medewerker bij de Hoogovens vraagt een

KOSTHUIS OF EEN KAMER

in Beverwijk of omgeving voor de periode 1 augustus tot 1 januari a.s.

Weekends afwezig.

Brieven aan C. Docter, Oostwijkstraat 90, Steenwijk. Tel. 05210-2930.

JONGEMAN, 19 jaar, zoekt

serieuze kennismaking

met een vlot, aardig meisje van 18-20 jaar.

Brieven met foto, welke onder erewoord retour, onder no. 37 aan bureau Opbouw, Slotlaan 220, Zeist.

JONGEMAN, 21 jaar, 1e-jaars student paedagogiek zoekt per 1 september

een kamer in Utrecht.

Brieven aan G. J. Sybrant, Hollandseweg 159, Wageningen, tel. 08370-3871.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

„De Beukenhof” te Velp (Gld.)

vraagt

VOOR DE HUISHOUDING

EEN

flink meisje

Prettige werkkring.

Intern.

Uitstekende sociale voorzieningen.

Aanmeldingen schriftelijk of telefonisch aan de directie Rozendaalselaan 32, tel. 08302-5241